

VS V ET ABVS V.

304/1997 AVCTORE BERNARDO
FVRMERO PHRYSIO.

N
O
4
1250

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini
Architypographi Regij.
M. D. LXXV.

V-S-V-E-T A-B-N-S-V
V-V-T-O-R-E B-E-R-N-A-R-D-O
T-H-I-R-D-O P-A-R-T-I-C-I-P-A-N-T

A-N-T-H-R-O-P-O-S-I-S
P-R-O-B-A-B-L-Y
A-N-T-H-R-O-P-O-S-I-S

ILLVSTRI AC GENEROSO

CHRISTOPHORO AB ASSONVILLA,
Domino Altavillæ, necnon Regiæ Catholicæ Ma^{est}
in supremo rerum Status priuatoque concilio, Consi-
liario digniss. CHRISTOPHORVS PLANTINVS

S. P.

LENIRI salibus grauiora negotia querunt.
Namque nisi interdum, pressus grauitate laboris,
Tu recrees animum, victus sub mole fatisces.
Hinc meritò pictura mihi solatia fesso
Suggestit, ac oculos animúmque ita pascit, ut eius
Illecebris captus pellam de pectore curas.
Ars etenim illa suis quæ dat monimenta, per annos
Perpetuos mansura, typis excusa, sorori
Huic vni, fugiens aliarum fœdera, iungi
Exoptauit, & hanc propriam sibi iure locauit:
Ut prauos hominum mores simul vtraque carpat,
Et doceat quos ambitio sceleratâque mundi
Blandimenta tenent, cæcâque libidine raptos
Rectum, qui ad celi perducit sidera, callem.

Ergo dum potiora paro monumenta, tuoque
Nomine digna magis, claris virtutibus atque
Artibus ornato tibi nunc patiari dicari
Quas damus effigies, hæc ut documenta sub isto
Vulgata auspicio, tua morum exempla secutos
Delectent; quin & nostri sint pignus amoris.

IN mundi cauea fortunis alter abundat,
Alter eget, medio consistunt ordine quidam.
Viuerè quisque putat miserè quem cernit egentem;
Fortuna vitam mediocris ducit acerbam:
Verùm felicem pleno declamitat ore
Quem spectat pulchris opibus splendere beatum.
Hinc venatur opes intentis viribus vnus
Quisque, parum curans quo iure acquirit easdem.
Stulti mortales corrupta mente laborant:
Non etenim est extra pellem, sed conditur intra
Quod iuuat aut vitam contristat. Cernere promptum est
Quinibz in vicis locupletes flere proteruos
Non minus, ac tenui quorum stant omnia filo.
Quo quisque est maior, magis est obnoxius agra
Stultitia; magnos tristari sæpè videre est,
Atque casas humiles letari & viuere letum.
Non itaque externa faciunt te stulte beatum
Diuitia, cùm non erectum sternere possint
Aut recreare queant animum marore iacentem.

Melior

2
OPULENTIA NON EXHILARAT,
nec paupertas contristat.

Melior est buccella panis cum gaudio, quàm
domus plena victimis cum iurgio.

Pronerb. 17. 1.

*Mens hominis variè rerum simulachra figurat:
Hinc non luxuriæ ducit Adamus Eden:
Et pius arumnas tolerat nec sentit amaras,
Sed cotem fidei deputat esse sua.*

V s v s

V S V S fortuna rectus fert commoda secum,
Latitiamq; parit, cum contra vilis abusus
Cum damno meritas confert in tempore pœnas.
Ebrius è sanò morbos & tormina vino
Elicit, illius finem quia nescit & usum.
At sapiens rerum vires qui nouit, amicam
Leibifero nouit vitam seruare veneno.
Lato animo sanus graditur deserta viarum
Obsita vepretis, cum duris sentibus iētus
Pes lectum plumis fartum contemnit & horret.
Qui gladij tractant aciem, laduntur ab ipso:
Qui capulum stringit, non se, sed vulnerat hostem.
Omnia prudenti cedunt, contraria stulto.
Per se paupertas, nec non opulentia diues,
Nec bona nec mala sunt: at stultos viraque ladit,
Cum frangi rectè, sapienter & vititur illis:
Tantum vsus discrimen habet secretus abusu.

Si oculos

ABVSVS TRISTITIAM, VSVS VOLVPTATEM PARIT.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum
erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum
corpus tuum tenebrosum erit.

Matth. 6. 22.

*Diuitiis locuples Dominum collaudat Iobus,
Oppressus pleno laudat & ore Deum.
Vtilis in cunctis pietas est: omnia puris
Pura, sed impurus sunt male pura nimis.*

V S V S

V s v s eget modico, valeant si corporis artus:
Victus alit corpus, vili si veste tegatur:
Et parui constat victus quem condit acris
Esuries stomachi, tegit & sine murice vestis.
Qui cultu victuq; caret vel fonte salubri,
Ille eget atque caret rebus, quarum indiget usus.
Si verò cultus mensuram vincat & ultra
Quàm satis est tendat, iam non natura sed error
Inualuit, querens poscit quod dira voluptas.
Si caliga demas stricta quæ cruribus est par,
Absurdam facies, & fila tenacia rumpes:
Si laxa demas, poterit servare decorum.
Vsus habet strictam, persuasit opinio laxam.
Hinc multi quamvis teneant immensa potentes;
Attamen & multis se credunt semper egere.
Et contra (quoniam contenti vivere norunt)
Exiguus multi letanti corde fruuntur
Non aliter quàm si locupletes multa tenerent.
Falsa regit mundum persuasio multa petentem.
Falsa facit miseros persuasio falsa dolentes.
Felices eadem persuasio falsa figurat.

Initium

4
QVID SIT EGESTAS ET OPVLENTIA:

Initium vitæ hominis aqua & panis & vestimentum
& domus regens turpitudinem.

Ecccl. 29, 28.

*Pauperie cruciatur Ahab in diuite regno
Nabothi vites cum cupit esse suas.
At Paulius diues sub paupertate videtur:
Omnia diues enim qui facit apta sibi.*

R

PAVPE-

PAUPERIEM *miseri propria patiuntur amaram*
Mortales partim culpa, partim sine culpa.
Sic multi citra culpam nascuntur egentes,
Et multi immerito fortunas unius hora
Momento amittunt violenter flantibus Austris.
Felix qui tolerat patienter, lobus ut olim.
Vnicuique Deus largitur, & optima confert:
Diuitiis mollem complet ne frangat egestas
Imbecillum animum vel desperatio tentet.
Pauperie elatum pressat damnatq; superbum,
Ne teneri luxus commercia feda sequatur,
Atque Deum florens opibus contemnat amicum.
Ut te diuitia Domino donante sequuntur,
Sic tibi paupertas Domino donante resistis.
Ipse iacit caelo quod prouidet utile cuique.
Felices inopes qui citra murmura donum
Pauperiem immeritam accipiunt, non aliter quam
Absinthi laticem medicus quem porrigit agro,
Ut fadum agroto depellat corpore morbum.

Dominus

PAUPERTAS IMMERITA.

Dominus pauperem facit & ditat.

1. Regum 2, 7.

Vt Deus auctor opum quas olim Iobus habebat,

Sic paupertatis tum Deus auctor erat.

Qui bonum utrumque putat, Dominus quia donat utrumque,
Ille animo forti semper utrumque feret.

PAUPERIES merito culpaq; accita dolentem
Aggrauat, à Domina non deuenit illa, nec vsquam
Nascitur, in stultis tantum primordia sumit,
Qui sua consumunt, vel non seruare laborant
Qua quondam magno parci sudore parentes
Congerere in cumulum sudauerunt nocte dieq;
Prodigus eximio victu, cultuq; triumphat
Suprà quàm vires patrimoni ferre queant, &
Euacuat loculos dum querit largus haberi;
Et dum largus ouat, quasitam sapè repente
Sentit egestatem nullo solante reiectus.
Qui bona non rectè custodit, & omnia passim
Negligit, illum etiam persape trucidat egestas,
Contemptumq; facit durum sentire dolorem,
Quod nimia inflarat securum copia rerum.
In medios dormire dies qui gaudet, & omnem
Horret sudorem, cumulumq; exhaurit & urit,
Induit hic sensim personam pauperis agram,
Atque metum præter quid sit penuria sentit.
Comminuis magnum si nil adiungis acervum.

Vacantes:

PAUPERTAS COMMERITA.

Vacantes potibus consumentur.

Proverb. 23, 21.

Anima dissoluta esuriet.

Proverb. 19, 15.

Prodigus à luxu vitam traducit egenam:

Crescit socordi farris aliena loco.

Ostia virginibus praecludit inertia somni:

Hac tria pauperies semina digna capit.

P I G R I -

PIGRITIÆ vitio plerumque laborat egenus
 Quem prelargæ fouet stolidi miseratio vulgi.
 Hinc piger aut spernit verecunda frontis honorem,
 Aut animo elato scelera & malefacta frequentat.
 Inuerecundus amat numum, ventrisque gulosi
 Delicias sequitur, contemptum spernit, ubique
 Molliciem venatur, & abnuitt arma laboris.
 Cynica pera facit securum viuere, & extra
 Sumptum: nam populus largitur plura petenti
 Quam possit rapido quisquam consumere ventre,
 Presertim cum dira fames per regna vagatur:
 Tunc etenim frustum plaris diuendere nouis
 Quam queat integrum florenti tempore panem:
 Plus donatur ei panis quam deuorat unquam:
 Lucrosa illius pannis est obstita vestis,
 Vt non cogatur victum culumue parare.
 Sic ditare solet mendicum publica clades,
 Sic cadit in strictos seruata pecunia casses:
 Sic magnas corradit opes mendicus auarus
 Qui seruare stipem populi consuevit in arcto,
 Exiguum exiguo cumulus dum fiat aceruus.
 O vii nam reges terra qui sceptrâ gubernant,
 Hoc o nere exonerent terras per vincla laboris.

Propter

Propter hanc vitam transiit egrotans:
 Crisostomus fuit a rebus laici.
 Olla exiguâ praeclara interit (omni)
 Hac ita pauperis (centum) digna capet.

MENDICI AVARI.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit
ergo æstate, & non dabitur illi.

Proverb. 20, 4.

*Ne des mendico perfricta munera frontis:
Des inopi in vicos quem vetat ire pudor.
Illos ambitio solita est saturare potentum.
Hic iacet, & tandem, dum pudet usque perit.*

MENDICI

MENDICI A V A R I
Propter fignus piger arare noluit: mendicabit
cigo arare, & non dabitur illi

MENDICI vitam tranquilla per ocia in omni
Nequitia, luxu tetrag, libidine ducunt.
Nam passim tuto perfricta fronte vagantes
Rem faciunt nullo sumptu nulloq, labore
Impenso ingentem, longè vel certius illis
Qui duram peragunt Christi sub nomine vitam,
Atque Deum precibus noctisq, dieq, fatigant.
Hi sunt sacrilegi qui munera sacra popelli
Diripiunt, qua quisque Deo Christoq, parauit,
Credit & in reclus vsus se vertere egentum.
Hi fuci magno congesta labore vorantes
Secura populos exungunt arte benignos.
Hi laqueo digni fures, qui dona piorum
Absumunt, gemium placantes munere rapto.
Ergo etiam multi cernentes talia, vultum
Auertunt, retrahuntq, manum diuersa putantes,
Et sua dissensant tanta donaria cura,
Vt penè ad laqueum veri cogantur egent es.
Vos decet, o reges quibus est commissa potestas,
Finibus ignavos vestris depellere, & istos
Pistrinis, fossis, remisq, addicere fucos.
Nam consistare nequit longum respublica tempus,
In transgressores cui vincula ferrea desunt.

Seruo

MENDICI

MENDICI EPICVREI.
 Seruo maleuolo tortura & compedes: mitte
 illum in operationem ne vacet.
Ecc. 33, 28.

*Qui semel innocuum deterfit fronte pudorem,
 Mollicie vincit saepe datoris opes.
 Ille solet populi consumere dona benigni,
 Indulgens genio nocte dieq. suo.*

C

NE sint

NE sint mendici, quosdam pudor ipse refrinat,
Quamuis ignavi soleant vitare laborem.
Hinc se vel furtis vel dedunt saepe rapinis,
Aut desperantes abrumpunt stamina vita.
Quos pudet ingentem manibus versare ligonem,
Cum latebras sperant, furtis sua corpora pascunt.
At alij furis nomen vitare volentes,
Ut non mendicent, rapiunt, grassantur, & atra
Cade parant ventri qua donent rapta voraci.
Qui neque furantur, neque vi neque cade trucidant,
Sed magis à vitis solido retrahuntur honesto:
Illos (cum nolint operari) depudet, atque
Aut furere incipiunt, aut collonectere funem;
Aut gladium, puteum, laqueum meditantur, & inde
Ordiri properant aternâ stamina mortis.
At quanto satius paterentur dedecus ingens,
Ieiunamq; famem, quàm sic morerentur iniquè.
O Deus ignavis tantum defende periculum;
Aufer eis animum furandi; tolle superbam
Mentem, qua rapiunt, spoliant, ingulantq; latronum
In morem: clemens illis tua gratia dextram
Porrigat, aterna pereant ne morte subacti,
Cum desperantes vitam profundere pergunt.

PAUPERES

PAUPERES MALEFICI

*Ignauum placide nimium tractare solemus.
Corpore qui valido scindere posset humum.
Hinc nimia exundat nebulonum copia passim,
Qui furtis vexant, cade bonosque necant.*

SUNT aliqui vera qui paupertate laborant
Proclives in opus, quos non ignavia tardat,
Sed fortuna parum radius aspectat amicis:
Hi digni quorum populus miserescere posset.
Multa domos struxit locupletes turba potentum,
In quibus egroti muti, surdique fruuntur
Hospitio: sed nulla domus constructa patefcit
His quibus aduerso succedunt omnia lapsu.
Hi quamuis sese sudoribus usque fatigent,
Noctes atque dies quassum venentur, & intra
Pellem se teneant; tamen haud lucrarier unquam
Vel tantum possunt, valeant quo tollere prolem
Vxoremque suam. Cum nil industria prodest,
Ne vel furtiuo vel rapto vituere suescant,
Tandem cum sicco commutant pane pudorem.
Hos si non teneat mendici mantica dulcis,
Sed citò resiliant; victum sudore paréntque,
Cum tolerare datur, meritò dicemus egentes.
Si iusto officio succurrere talibus omnes
Festinent, iustasque preces prauertere curent;
Haud dubiè illorum verecundia salua maneret,
Nec tam magna foret mendicùm turba: proinde
Felix qui rectè causam procurat egentum.

Quatenus

VERI PAUPERES.

Quatenus fecisti vni de his fratribus meis
minimis, mihi fecisti.

Matth. 25, 40.

Barraban absoluunt, Christum sine crimine damnant.

Donatur sceleri, vita negata Deo.

Pascimus ignavos, iustis alimenta negamus:

Quomodo ritè locet munera nemo videt.

GRÆCAS

O CÆCÆS hominum mentes, quàm pauca requiris

Humana vitæ, si rectè prospicis, usus;

Vt multis egeant persuasit opinio multis,

Non natura, ducem quam quisque sequatur oportet.

Illa sitim duramq; famem durumq; recusat

Frigus, & hæc modico gaudet depellere sumptu.

Fluminis unda sitim cum vinum deficit, aufert;

Esuriem panis, compefcit frigora vestis.

Hunc seruat natura modum, nil amplius optat.

Quodcunque adiicitur, suadet damnata libido,

Non ratio. Nam sic quondam vixere Catones

Et Curij sola natura lege coacti:

Qui nos Christicolæ damnabunt iudice Christo,

Quod cum deliciis luxum sectemur inertem:

Non ita precessit cuius sub nomine vitam

Ducimus, ille famem perpeffus sæpè sitimque

Per mundi spinas cælum concessit in altum.

Stulta superuacuas fingit persuasio curas,

Sed paucis contenta viget natura. profecto

Ignavi non sunt digni qui pane fruantur.

Omnibus unda patet, longos quoque durat in annos;

Vestis & exiguo sensim reparabilis ære est.

Qui manibus tolerant victum noctesque diēsque,

Quamuis indigeant multis in paupere regno;

Non tamen idcirco, quoniam fortuna molesta est,

Despondent animos, contenti sorte laborant,

Ac ignava iuuant protensis carbasa remis.

QVÆ RES SINT NECESSARIÆ.

Nihil inulimus in mundum : haud dubium quòd nec
auferre quid possumus. Habentes autem alimenta
& quibus tegamur, his contenti sumus.

1. *Timoth. 6, 7.*

*Si pede sit maior, subuertit, si minor, urit
Calcens: aequalis conuenit vsque pedi.
Qui sequitur fastium, nunquam contentus abibit:
Sed cui conueniet res sua, tutus erit.*

INVENIAS

INVENIAS aliquos qui sumptibus omnia perdant,
Vel sua committant incerta commoda sorti.
Inuenias etiam qui sollicitudine multa
Fuluum desodiant aurum tellure sub ima.
Hi sunt qui soleant opibus violenter abuti.
Prodigus absumptis in Bacchi pocula rebus,
Aut in scorta, coquos, ganeones atque popinas,
Pauperie tandem opprimitur; turpemq; profusis
Sentit egestatem nummis atque are redemptam.
At quem defossi delectat lamina nummi,
Qui colit argentum magis quam pia numina diuum,
Stultitia superat parasangis mille priorem.
Corporis hic vires macerat quo crescat aceruus,
Et vitam ducit plenam formidine, tantum
Intra mensuram viuens. ut prodigus extra.
At qui fortunas ponti fallacibus undis
Aut aliter temere committit flantibus euris,
Est canis Aesopi similis, quem fabula narrat
Cum vana carnes umbra mutasse relictas:
Nam dum venatur quantum per saxa, per ignes,
Per maria & terras, in fraudem decidit ultro:
Dum pro speratis incertis certa relinquit:
Pauperiem metuens hora temerarius una
Assequitur, dum non contentus sorte quiescit.
Usque adeo stultis cognata est semper egestas.

Qui dilig

ABVSVS FORTVNARVM
 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat
 vina & pingua, non ditabitur.
Proverb. 23, 17.

*Qui supra citraue modum conuiuia tractant,
 Vel temere arripiunt omnia, egere solent.
 Prodigus & stultè temerarius omnia perdunt:
 Sponte sua, condens plurima, auarus eget.*

D

At fugi

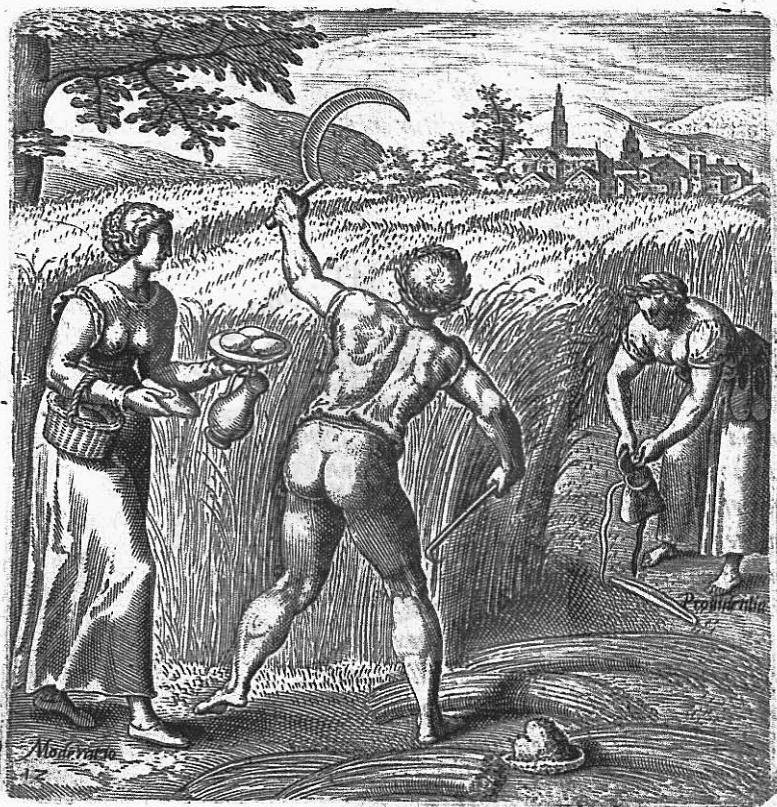
AT frugi medium rectè ferit undique tutus,
Naturamq; ducem sequitur comitante labore,
Et cum prudenti dispensat singula cura.
Ille lucrum semper quarit vigilanter honestum,
Ex quo desumit quantum natura requirit,
Quod superat seruans in dura pericula vita.
Et quamuis hominum tam sit furiosa libido,
Et tam corrupti mores, ut pluribus omnes
Indigeant quàm si tecto uel pane vel unda
Contenti uiuant; tamen & frugaliter omnem
Instituit vitam, nec prauis moribus ullis
Urgetur, faciat sumptum quin sorte minorem.
Ille habet in promptu qua multis commoda desunt,
Quos infelices promptè solatur egentes.
Ille pater felix dominusque & semper abundat,
Et tuto uiuit casu securus ab omni:
Et caret inuidia, non morbus vexat inertem:
Sed puris dapibus contentos exigit annos
Sobrius, in Christo tranquilla mente quiescens.
Sic petitur calum visa feliciter acta,
Non ut delicias mollesque sequamur amores.

Vita tibi

FORTVNARVM RECTVS VSVS.

Vita sibi sufficientis operarij condulcabitur,
& in ea inuenies thesaurum,

Eccle. 40. 18.

Qui iuste parvis moderatè vivit, & apra
Quasitum cura dat quoque pauperibus.
Illi Deo fidit, virtutem plus facit auro,
Natura vitam convenienter agit.

D 2

NON

*Non, si thesaurum solidi cumulaueris auri,
Argentive loco massam stipaueris amplo,
Dinitis appellent homines te nomine vero:
Sed tua si fuerit nummum satiata cupido,
Si viuas animo lato, nil amplius optes;
Dinitis egregium nomen portabis honeste:
Vera etenim nullis opulencia clauditur arcibus,
Contenti sed eam concludunt scrinia cordis.
Pauperior Codro, mendico viuit & Iro,
Cuius amor gliscens nunquam saturatur habendi.
Plura petis semper solidi mala opinio vulgi:
At sapiens modico vitam traducit aceruo
Contentus latam. Capias ut cuncta libido
Qua monet, haud homini promptum diuinitus ulli est.
Deponatur amor rerum quas cura negauit
Summa Dei humano generi; ne plura petamus
Quam ratio nostris subiecit viribus: hec est
Paupertas animi qua templa aethalia scandis.
Sic verè sanctum factus imitamur Iobum
Qui possessa facit nihili, deperdita iuxta
Aestimât, & domino submittis cuncta potenti.
Sic Christum induimus, sub quo Deus omnia nobis
Largitur. Christum qui possidet, ille repente
Dives habet quicquid thesauris conditur usquam.
O stultos homines, latulentum quarisis aurum
Atque Deo praferis opes. Vilissima rerum
Precludunt vobis caelestia templa Tonantis.*

Sint mo-

QVID OPULENTIA.

Sint mores sine avaritia, contenti praesentibus;
ipse enim dixit, non te deseram
neque derelinquam.

Hebr. 13, 5.

Vulgari dicto populi bene dines habetur,
Contentus vivit qui bene sorte sua.
Sis tua fors Christus, ditaberis atque repente;
Et propter Christum cuncta putabis acui.

QVI

Qui superare modum sumptu contendit, & ultra:
Fortunam, reditus, quæstum conuiuia tractat,
Vel sua cum scurris, lenonibus atque magiris:
Consumit, donatue feris patrimonia scortis:
Crede mihi, tandem vesanos propter abusus
Sentiet arumnas commissio crimine dignas.
Ille gula furatur opes, quas nomine Christi:
Possidet ut donet ceu dispensator egenis.
Solus quippe vorat tantum perditq, rapaci
Guttare quo senos aliter toleraret egentes.
Hinc oritur, pœnas quare dependat in orco:
Dives, at in gremio contra despectus ab ipso.
Nachorida molli requiescat pace solutus
Lazarus. O qualem tu luxuriose talenti
Reddes absumpti rationem, si Deus olim
Exiget vsuras seruata sorte lucratas:
Scilicet immensas. letho dabis improbe pœnas:
Atque adeo hic etiam dum vita superstes, egebis,
Et duram patiêre famem, contemptus ab ipsis.
Qui tecum, sociis, vixerunt turpiter olim.
Tum reuocare vobis transactos nequiter annos:
Sed frustra; æternum viuet sub pectore vulnus:
Corrupti luxu mores tua corda perurent,
Conscia mens lapsa recolet cum tempora vita.

Vacantes

Vacantes potibus & dantes symbola, consumuntur.

Proverb. 23, 2.

Qui nutrit scortum, perdet substantiam:

Proverb. 29, 3.

Quid mirum, fundos si prodigus enomus haustos:

Illos comminuit faucibus ante suis.

Gracari solitum tandem diuexat egestas;

Qui vel pauperibus danda alimenta vorat.

Qui plus

QVI plus quàm satis est nummorum seruat in arca,
Quis facit sumptum lauta pro sorte minorem,
Atque magis cista, quàm ventris commoda quarit;
Diuitias prius ille suas commendet arena
Quàm stomacho, sitiet potius quàm sumet Iacchum,
Atque famem duram patietur sordidus. (hac est
Vilis auaritia pietas; tam iusta rependit
Præmia: vix donat fidis alimenta ministris).
Officium nulli præstat, quin plura reposcat;
Quod datur ingratus signo concludit & arca:
Auri spem fuluo sperat sedare metallo.
Sed frustra lignis flammam sedaueris ignis.
Stultus Alexander totum deuicerat orbem,
Diuitis atque Asia populos subiecerat, omnes
Thesaurus Arabum cumulauerat, undique tutus
Quid facit audito plures extare triumphos
Alterius mundi: locuples tristatur, & ardet
Alterius mundi mundo glomerare decorem:
Nam putat exiguum quod possidet, altera poscit:
Non aliter quàm qui consumitur hydropè diro,
Semper poscit aquam quamuis exhauserit urnam.

Vir cui

Vir cui dedit Deus diuitias, &c. nec tribuit ei
potestatem Deus vt comedit ex eo, sed
homo extraneus vorabit illud.

Eccles. 6, 2.

Semper auaritiæ studium insatiabile macra:

Crudelis miseris est famulisque suis.

Quærit opes quarum locuples & pauper abundat:

Eius diuitias tinea sæpè vorat.

E

PRODIGVS

PRODIGVS & nimium nimum seruator anarum,

Stultitia à vulgo plerumque notantur at illum.

Qui citra vires patrimonij viuunt, & ultra

Vsum plebeium conuiuia splendida tractat,

Ut simul haud pereat, sed sensim crescat aceruus,

Ceu bene prudentem totus laudauerit orbis.

Nam neque sollicitè nimum patrimonia seruas,

Nec semere nimum consumit (vulgus ut inquit)

Sed contemnit opes tanquam sit plenus earum,

Viuerè & insituit Epicuri more beatum.

At Deus hunc stolidum profatur, temporis huius

Lucundum vitæ æternæ quæ præferat usum.

In terra condit thesauros furibus atque

Blattis: maiori cum sedulitate laborat,

Quo cistam vacuam nummis, vel compleat ollam,

Quam quo sedatos mores virtutibus ornet.

An non Anticyra dignus, qui stultus honores

Stultarum sectatur opum, quas pluri amat, quam

Templa poli summo quæ stant constructa Tonantis?

An non Anticyra dignus, qui corpus honorat,

Corporis & dominam patitur vilescere mentem?

At facit hoc mundi sapientia, diligit aurum,

Curat opus, seruit nummo, quia nummus honorem

Atque voluptatem largitur sæpè ministro.

Nemo caelesti construxerit horrea messi:

Quisque diem nummo, Iona sed commodas horam.

Vbi thesau-

SAPIENTES MUNDI.
 Vbi thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.
 Luc. 12. 34.

Horrescit mortem venientem diues, in auro
 Qui fuluo miseram spemq; fidemq; locat.
 Ille prius terra nigro condetur in orco,
 Auri quàm terra gnaviter vsus erit.

E 2

Hic

Hic stultus mundi sapiens consuevit abuti
 Stultè diuitiis, dum vel deperdere multum,
 Vel seruare solet. Mores regionis & alma
 Delitia carnis faciunt complurium egentem,
 Aus sumptu nimio diffundere multa proteruum.
 Contrà, ceu diuam cui fidat, seruat, & usque
 Mammonam sequitur, vicinum ut spernat egentem,
 Et nihili curet, moriatur frigore, an acri
 Esurie pereat, nummi modo suppetat usus.
 Vtor, ait, propriis, collecta pecunia nostra est.
 Non sum vinosus, non belluo, uiuo modeste:
 Quod superat, seruo, serisque nepotibus abdo.
 Quem meus hic sumptus vel quem custodia ladir?
 Non tuus est nummus: Dominum se Iona reclamation,
 Custodis domini ceu quaestor serue talentum.
 Si tu luxuria malè sana impendia vites,
 Pauperibus donare potes quae secula perdunt.
 His succurre tuis rebus si parcere gestis:
 Non posses vnquam melius seruata locare.
 Est gratum Christo quicquid donatur egenti
 Vel minimo. Cum tu perdis luxuriam, talentum
 Diffundis nimio, vel cum diffidis, & arcam
 Complex, vicinum pateris quoque strenuè egere:
 An non est sumptus tuus & custodia abusus?

In presenti

RERVM INIQVA DISPENSATIO
& conservatio.

In presenti tempore vestra abundantia
illorum inopiam suppleat.
2. Corinth. 8. 14.

*Quisque sonat Christum factis quem denegat: omnia
Lingua Deo fudit, quem cor adesse negat.
Vita placet cumulantis opes, si splendida, vulgo:
At stolidum sapiens hunc ait esse Deus,*

SVMPTVS

*SUMPTVS opum nimius, quem rerum gignit abusus,
Vultu vel cultu nimis, vel constat utrisque.
Hac tria ceu diuas sectatur quisque libenter,
Lumina quo pascas, ventrem vel cures inertem,
Vel magno rerum multarum splendeat usu.
Luxuries lautè viuit, quarisq; per orbem,
Per mare, per terras quo ventrem placat hiantem.
Hinc qui largus erat, fit tandem tristis, & vltà
Quam par est, miseris durè responsas egenis.
Sed quid agit sumptu, quid querit in aëre & vnda?
Escam venatur, qua se putat esse beatum;
Sed solidè, velut ore Anyti reus extulit olim.
Nam quicumque solet sic irritare palatum,
Lautitiis gustum sedare, replere saburra
Ventre selecta, licet est diuissimus ille:
Attamen haud fieri poterit quin spernat egentes.
Intestina cibus variis dum tendit, Iesus
Esurit atque sitit contempto cum grege Christus.
Ille quidem credit Iouam tardare, sed errat;
Namque etiam hic misero vexatur sæpè dolore,
Dum supra vires vinum deglutit & haurit;
Vnde oritur stomachi vitium quo nauseat, horret,
Fastidit, donec mersa de naue saburram
Decoctis aliquis demat Podalirius herbis.*

In multis

VITA LVXVRIOSA.

In multis escis erit infirmitas, &c. propter crapulam
multi obierunt : qui autem abstinens
est, adiciet vitam.

Ecccl. 37, 33.

ab m

*Qui sua dat ventri miseris qua tollit egenis,
Sublatus morbis in Phlegethonte iacet.
Qui pellem curat, nunquam solet esse benignus,
Christo procurans esuriente gulam.*

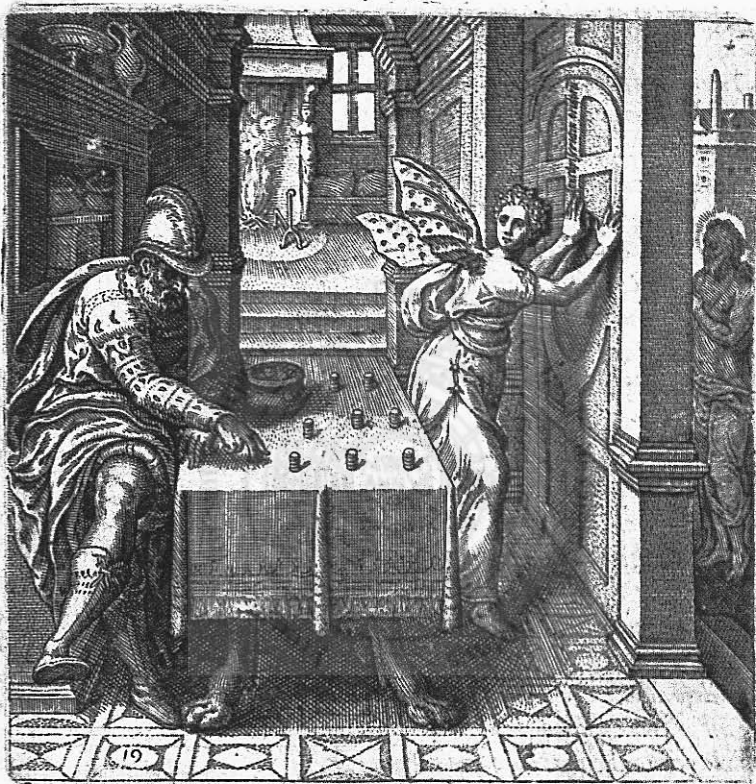
EXPENSAS

EXPENSAS etiam cultus præclarus adauget:
Pellibus eximius vel molli vellere Serum
Excludit Christum formosa veste carentem:
Vestitu nimio vulgi venatur honorem:
Et frigere finit Christi pia membra dolentis,
In se spectantum quo lumina plurima vertat.
At quanto satius nudos vestirez egentes
Impensa, quam nunc in bysso & murice perdis,
Ne tandem infelix diues trabeatus ut olim
Contempti pœnas nudi dependat in orco.
Quamuis ignorent homines, à tristis abusus
Quàm perdis multos oculorum propter honorem!
Denudas Christum, quo gemmis clarus & auro
Emineas, variè baccata monilia gestes,
Purpura & insignem faciat vel penna volucrù.
Hinc tua picturis, simulacris atque tapetis
Insumis: pulcher, si Ioua simia vultum
Aut vestem pictor referat, qua fulgeat ostro.
Quidnam, stulte, iuuant hac te ludibria vanum?
Audi quid Christus postrema voce loquatur;
Qui te non fallit, sed verum fortiter ipsum
Afferit, in summa veniet cùm nube decorus,
Si non vestra teget scelerata superbia nudos,
Nudus eram, dicet, vos deseruisti inermem,
Aeternis à me damnatis cedite flammis.

In die

In die illo auferet Dominus ornamentum calceamentorum & lunulas, &c. & erit pro suaui odore foetor &c.

Esaï. 3. 18.

*Omnes ostentant, quo seruant corpus, amictumque
Antea quem pardus vel piagescit ouis.
Et nisi sic faciant, nullo videantur honore
Digni. Sic nudant Christe benigne tuos.*

F

QVI

QVI cupiunt magni mortales inter haberi;
Hos tanquam seruos vesana superbia ducit.
Regifico luxu priuatus construit aedes;
Illius ast animus foetet ceu putre cadauer.
Bustum munditiis ornat, purgatq; vicissim:
Non tangenda latet vitiorum lerna sed intus.
An non hic vsus rerum damnatus abusus?
Aedificat quicumque casus vigilanter egentum,
Ille in corde Deo per gratam dedicat adem.
Vnusquisque sibi pratoria grandia condit;
At caput augustum Christus quo fortè reclinet,
Non habet. En seruus sublimis in atria scandit:
At iacet in stabulo dominus cum bobus & apris.
Qua ratio? tua cure excelsis alta columnis
Stat domus: an non mors etiam sublimia tangit?
An non sæpè domum magnam crux magna fatigas?
An non & domino famulorum turba molesta est,
Cum videt ante oculos consumi nequiter acri
Qua cura seruat patrimonia nocte dièque?
An non triste canes, buteones atque caballos,
Perdere quo possent multi, vixisse clientes?
Quid prodest domino tam splendida vita? relinquet
Omnia: nil præter victum vel præter amictum
Auferet: ingeminat curas sibi copia rerum, &
Peccando pœnas peccati sentit acerbæ.

Videsne

VITA SPLENDIDA.

Videsne quòd ego habitem in domo cedrina, & arca
Dei posita sit in medio pellium?

2. Reg. 7. 2.

Superbia

20

Faint signature or mark.

*Plus canibus lauti praebeant nitidisque caballis,
Quàm membris Christi, quae simulachra Dei.
Quae reserant magnis occludunt ostia parvis.
Christus eis claudet templa serena poli.*

F 2

Si Iona

S1 Iona seruit tellus, & quicquid in illa est,
An non mortales furaci mentelaborant,
In terris audent proprium qui dicere quicquam?
Qui: quid habent aliunde venit, descendit olympo:
Est Iona donum: non est cur asserat ullus
Ceu proprium; cuius voluit Deus esse ministros
Quaestoresque, piis vt dent alimenta fideles.
Nemo suum fraudat genium. quis pascit egenos
Reliquiis qua de mensa locuplete supersunt?
Omnes Christicolae gaudemus nomine dici:
At quis eum prestat. quem poscit Christus amorem,
Pascat uti micis satur & bene pastus egentes?
Sed cur Christicolae, quaeso, nos esse putemus,
Reddere cum nostrum Christo sua quisque recuset?
Iona viatores passim per compita mittit:
Exigit usuras, non sortem, quas dedit ipse.
Poscit luxuria tantum quaecunque supersunt.
Nemo audit; surdas miseris obuertimus aures,
Et foribus Christum male grati excludimus ipsum.
Christum defraudat qui nummos stipat in arca.
Quod faciunt omnes hodie, furantur, egenis
Quae debent, veluti quondam furata Gomorrha est.
Iona quidem clemens, sed & idem iniustus habetur.
Qui non largitur miseris clementer egenis,
Indignus Iona pia quem clementia seruet.

Iniuste

INIVSTA RERV CVSTODIA.

Iudicium sine misericordia illi qui non
fecit misericordiam.

Iacob. 2, 13.

*Iniuste servat luxus iniusta libido:
Horrea quàm servos plus facit illa Dei.
Cor, nummos, aures querulus obturat egenis:
Flexuram credis voce querente Deum?*

INIVSTE

INIVSTE custodit opes qui claudit egenti
Ostia, quo natis lutulentum congerat aurum,
Et demonstret eis magnum, quo captus, amorem.
Vt placeat natis, manult offendere calum.
Sed quis amor natum spinas qui collocat inter,
Spinas qua mergunt diuini semina verbi?
O cacum, nato laqueos qui ponit, amorem?
An quisquam puero gladium commendet? an illi
Indomitum conquirat equum quo nesciat vti?
Savior indomitus opulentia magna caballis,
Indomita frangit ceruices saepe iuuenta,
Dum nimis indulgens vitis fomenta ministrat.
Durum conquerimur callem qui ducit in astra:
Illum diuitiis nato facis asperiores.
Ingreditur siquidem locuples in limina cali
Tam facile ut per acum facile est transire camelum.
Debita pauperibus cista qui claudit acerna,
Quo natum ditet, nato quoque sidera claudit.
Quisque suum manult nummis gestire nepotem,
Aut fastu clarum tumidos praeccedere fasces,
Quam pietate grauem, qua semper & utilis usque est,
Quisque suis timide patrimonia magna relinquit,
Vt locupletet eos, stultè quo viuere possint.
O mores hominum corruptos, omnia parent
Stultis diuitiis. potius confidite Ioua.
In se fidentes non deserit ille, nec unquam
Mendicare sinis iustos vel semen eorum.

Qui dat

LIBERALITAS COERTETVR VT
diætur heres.

Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit
deprecantem; sustinebit penuriam.

Proverb. 28, 27.

*Diffidens Domino cumulat patrimonia nati:
Et multos, cupiens plurima, egere facit.
Confidit nummis posita quos seruat in olla:
Ore Deo psallit, corda sed are fouet.*

NOMINE

NOMINE qui Christum sequitur vitamq; modesta;
Is parca insumit, largitur multa benignè;
Seruat prudenter qua sunt congesta labore,
Quo sibi, quo natus, quo cunctis utilis atque
Pauperibus vinat. Magno discrimine frugi
Vnicuique suum praealat, quem debet, amorem.
Ipse intra sortem sumptum facit, atque agit intra
Communes vulgi rationes ordine vitam.
Luxuria ramos feliciter amputat, atque
Sarmentis inopes pascit quos nouit ab usu.
Pauperiem fratris praesentem plus facit, atque
Incertiognati cladem quandoque futuram.
Immo etiam motus miserorum saepe querelis
Esuriem patiturq; sitim, ieiunat & orat,
Vt queat exhaustos solari munere egentes.
Contra cum cernit multos pratextere falso
Pauperiem, rebus florentibus atque secundis
Venturam metuit post dura pericula sortem.
Quod superat, seruat prudenter, & ordine condit
Vxori, natu, sibi, verum ante omnia Ioua.
Trislatur quod non veniat cui donet, egenus;
Collocet ut Domini commissum rite talentum.
An non hic Rex est; an non regaliter iste
Viuat, qui cunctis prodest, & non nocet ullus?
Scilicet usus opum rectus, quem quarimus, hic est.

Qui semi-

Qui seminat in benedictionibus, de
benedictionibus & metet.

2. Corint. 9. 6.

*At pius à Christi verbis & nomine pendens,
Ieiunat, miseris largus ut esse queat.
Certus enim natos seponere posse parentem:
Nunquam sed Dominum posse fugare suos.*

G

Si quis

*Si quis mansuetus rectum contempserit usum,
Cancellis quoniam pressis constringat & arctis;
Audiat is secum quidnam natura loquatur.
FAC ALII praestes quod vis tibi praestet ut alter.
Quis non à sano bene diuite postulat, uno
Vt careat turdo stomachum quo placet hiantem
Latrantemque fame? quis non sua membra fouere
Exoptat sumptu, patitur dum frigora & imbres,
Quem temere effudit palmata veste superbus?
Si nos hac fieri nobis optamus egenus,
Cur nos haud aliis praestamus egentibus ista?
Vt vitulum conslet vilem, fert Israel omnem
Ornatam: cur tu Ioua donare recusas
Dimidium valido quem gestas corpore mundum?
An metuis ne quis vitio tibi vertat acerbus,
Quod Iouam sequeris, mores regionis & horres?
Quin potius metuis venturum in nube serena,
Ne propter fastum aeterno te mancipet igni?
Si bene perspicias quantum natura requirat,
Inuenies sumptus temere te perdere multos,
Qui possent seruare domum consultius amplam
Pauperis exiguo genium qui placat acerno.
Sint parui sumptus, tecum latentur egentes:
Dona manu larga confer tua: plurimus inde
Proueniet fructus caeli cum templa subibis.*

Quoniam

SVMPTVVM MINVTIO VT LIBERALITAS AVGEATVR.

Quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues,
vt illius inopia diuites essetis. 2. Corint. 8, 9.

Qui habet duas tunicas, det non habenti.

Luc. 3, 11.

*Optimus ille Deo similem qui praestat amorem,
Vt fiat pauper, factus vt ante Deus.
Imminuit sumptum luxus quo donet egenis,
Vt largi illustris fiat imago Dei.*

G 2

OMNI

OMNIPOTENS summo venturus tempore Iudex
Pernigil inspiciens quid quisque agat aut patiat,
Reddet pro meritis operum sua præmia cuius:
Lata probis, contrà tribuendo tristia, prauis.
Quanto homines igitur bene viuere, quàm malè, præstat,
Cum visa functum merces sua quemque sequatur.

- 1 Si premitur dura quis paupertate, labori
Se dedat gnauus; malefacta, atque ocia vitet:
Viatur patiens partis: ita tristis egestas
Et sceleri procliuius, ei nil victa nocebit.
- 2 Qui parcè, quo viuat, habet; parcè quoque sumat:
Sortes, atque epulas horrescat; non sit auarus:
Infamem fugiat quæstum: parcat moderatè,
Confidatq; Deo: sic vsum adhibebit honestum.
- 3 Diues auaritiâ deuinet perfidiâqne:
Viuas diuitiis condendis comparet arcas,
Quas neque vermis edax, neque fur corrumpere possint.
Sic vtens opibus, Christi mandata capeisset.
- 4 O quàm leta pias horum vox vltima ad aures.
Perueniet: Vos huc electi patris adeste.
Rebus abutentum penetrabit pectora vocis
Horror postrema: Procul hinc vos ite profani.

Tunc

Tunc dicet his qui à dextris erant, Venite benedicti Patris
 mei, possidete paratum vobis regnum: &c. Illis verò
 qui à sinistris, Discedite à me maledicti
 in ignem æternum, &c.

Matth. 25.

*Dives inopsque simul patienter ferte laborem,
 Ut detis vigili parta labore piis.
 Sic ut oves Christum venientem in nube feretis,
 A me cum fuci dicet abite mali.*

FINIS.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPI Hispaniarum Regis &c. Privilegio
cantum est, ne quis alius præter Christophorum Plan-
tinum, hunc libellum De rerum usu atque abusu,
intra decennium imprimat, aut alibi impressum in suas
ditiones importet, venalemve habeat. qui secus faxit,
pœna fisco Regio exsoluenda multabitur: ut latius in
Regio diplomate expressum est, Dato Bruxella xv.
Novemb. M. D. LXXIII.

Subsign.

I. De Perre.

APPROBATIO.

Hic libellus De rerum usu atque abusu, doctè & com-
pendiosè conscriptus est, & pueris & senibus utilis, in
quo nihil continetur quod sanctæ Catholicæ Ecclesiæ
Romanæ religionem offendat vel bonos mores.

Ita est Henricus Dughen Canonicus
Antuerpien. S. Theolog. Doct.

Bernard Werbrands Fürmerius

